

Wymagania na poszczególne oceny do programu nauczania „Poznać przeszłość” historii dla klasy 1 liceum ogólnokształcącego i technikum

| Temat lekcji | Zagadnienia | Wymagania na poszczególne oceny | | | | |
|---|--|---|--|--|---|--|
| | | Ocena dopuszczająca Uczeń: | Ocena dostateczna Uczeń: | Ocena dobra Uczeń: | Ocena bardzo dobra Uczeń: | Ocena celująca Uczeń: |
| Rozdział I. Pierwsze cywilizacje | | | | | | |
| 1. Zanim zaczęła się historia | <ul style="list-style-type: none"> • Pochodzenie człowieka • Chronologia prehistorii: epoki kamienia, brązu i żelaza • Początki osiadłego trybu życia | <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>prehistoria</i></p> <p>– wymienia w kolejności epoki prehistorii (epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza)</p> <p>– wskazuje na mapie rejon pojawienia się <i>Homo sapiens</i></p> | <p>– prawidłowo wyjaśnia pojęcia: <i>paleolit</i>, mezolit, neolit,</p> <p>– przedstawia na mapie przebieg migracji <i>Homo sapiens</i></p> | <p>– wymienia w porządku chronologicznym i opisuje etapy ewolucji człowieka</p> <p>– wyjaśnia pojęcie <i>Żyzny Półksiężyc</i> i wskazuje ten obszar na mapie</p> <p>– wyjaśnia znaczenie przejścia na osiadły tryb życia</p> | <p>– przedstawia ideę ewolucji Karola Darwina</p> <p>– wyjaśnia cechy sztuki paleolitu i neolitu</p> | <p>– w szerokim aspekcie przedstawia i wyjaśnia dokonania naukowe Karola Darwina</p> |
| 2. Starożytna Mezopotamia | <ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie wielkich rzek dla rozwoju cywilizacji i powstania pierwszych państw • Ustrój polityczny państw-miast sumeryjskich i ukształtowanie się pierwszych imperiów • Pismo i znaczenie jego wynalezienia • Najważniejsze cywilizacje Mezopotamii: Sumer, Babilonia i Asyria • Ustrój polityczny i struktury społeczne starożytnych cywilizacji Mezopotamii • Osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii • Współczesne dziedzictwo | <p>– wskazuje na mapie rejony wielkich rzek (Tygrys, Eufrat)</p> <p>– wyjaśnia rolę wielkich rzek dla rozwoju gospodarki</p> <p>– rozpoznaje pismo klinowe</p> | <p>– wskazuje na mapie obszar, na którym powstała cywilizacja Sumerów</p> <p>– wymienia najważniejsze wynalazki cywilizacji sumeryjskiej</p> <p>– wyjaśnia cechy ustrojowe sumeryjskich miast-państw</p> <p>– wskazuje na mapie obszar Babilonu i Asyrii</p> <p>– rozpoznaje dzieła sztuki mezopotamskiej</p> <p>– wyjaśnia okoliczności powstania pisma i znaczenie jego wynalezienia</p> | <p>– wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Hammurabiego, Sargona Wielkiego</p> <p>– wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa</p> <p>– wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii</p> | <p>– za pomocą mapy opisuje zmiany granic starożytnych imperiów</p> <p>– opisuje ustrój polityczny i struktury społeczne starożytnych cywilizacji mezopotamskiej</p> <p>– wyjaśnia cechy religii mezopotamskiej</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym najważniejsze etapy dziejów Mezopotamii</p> <p>– wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Nabuchodonozora II, Assurbanipala</p> | <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny postania pierwszych państw w rejonie Mezopotamii</p> <p>– porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii</p> <p>– wskazuje współczesne dziedzictwo kultur Bliskiego Wschodu</p> |

| | | | | | | |
|------------------------------------|---|--|--|--|--|---|
| | kultur Bliskiego Wschodu | | | | | |
| 3. Starożytny Egipt | <ul style="list-style-type: none"> • Dzieje starożytnego Egiptu • Ustrój polityczny państwa faraonów • Struktura społeczeństwa starożytnego Egiptu • Politeistyczne wierzenia Egipcjan • Osiągnięcia cywilizacji Egiptu • Współczesne dziedzictwo cywilizacji Egiptu • Najważniejsze zachowane zabytki cywilizacji Egiptu – piramidy | <p>– wskazuje na mapie Egipt i Nil</p> <p>– wyjaśnia rolę Nilu dla gospodarki egipskiej</p> <p>– opisuje warunki naturalne Egiptu</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>politeizm, faraon, hieroglif, mumifikacja</i></p> <p>– rozpoznaje pismo hieroglificzne</p> <p>– rozpoznaje piramidy egipskie</p> | <p>– charakteryzuje społeczeństwo starożytnego Egiptu</p> <p>– wyjaśnia okoliczności powstania piramid</p> <p>– rozpoznaje dzieła sztuki egipskiej</p> <p>– opisuje główne cechy ustroju politycznego starożytnego Egiptu</p> <p>– wymienia główne cechy religii egipskiej</p> | <p>– za pomocą mapy opisuje zmiany granic Egiptu</p> <p>– opisuje główne cechy ustroju społecznego starożytnego Egiptu</p> <p>– wymienia i opisuje najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej</p> <p>– wymienia głównych bogów egipskich i opisuje mitologię egipską</p> <p>– wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnego Egiptu</p> | <p>– w szerokim aspekcie przedstawia rolę czynników geograficznych dla dziejów starożytnego Egiptu</p> <p>– wymienia w porządku chronologicznym główne etapy dziejów starożytnego Egiptu</p> <p>– wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Ramzesa II, Echnatona</p> <p>– wyjaśnia okoliczności odczytania hieroglifów egipskich</p> | <p>– w szerokim aspekcie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa egipskiego</p> <p>– porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii i Egiptu</p> |
| 4. Izrael, Fenicja i Daleki Wschód | <ul style="list-style-type: none"> • Monoteizm religii żydowskiej i jego znaczenie • Dzieje państwa żydowskiego • Kolonizacja fenicka i jej znaczenie • Wynalezienie alfabetu i jego znaczenie • Cywilizacja doliny Indusu i jej dzieje • Narodziny cesarstwa chińskiego • Źródła wielkich religii i systemów etycznych: hinduizmu, buddyzmu, konfucjanizmu i taoizmu • Osiągnięcia cywilizacji | <p>– wskazuje na mapie rejon Izraela (z Jerozolimą) i Fenicji</p> <p>– wymienia główne osiągnięcie starożytnych Fenicjan</p> <p>– wskazuje na mapie rejon Indusu i Żółtej Rzeki</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia cywilizacji starożytnych Indii i Chin</p> | <p>– wskazuje na mapie rejony kolonizacji fenickiej</p> <p>– wyjaśnia główne założenia religii żydowskiej</p> <p>– rozpoznaje pismo fenickie</p> <p>– rozróżnia główne dalekowschodnie religie i systemy etyczne</p> | <p>– za pomocą mapy przedstawia zmiany granic Izraela</p> <p>– wyjaśnia znaczenie powstania alfabetu</p> <p>– opisuje główne etapy losów narodu żydowskiego</p> <p>– ukazuje rolę wielkich przywódców: Abrahama, Mojżesza, Salomona</p> <p>– wyjaśnia rolę religii żydowskiej dla dziejów ludzkości</p> <p>– wyjaśnia znaczenie osiągnięć cywilizacji Indii i Chin</p> | <p>– wyjaśnia znaczenie kolonizacji fenickiej</p> <p>– wyjaśnia główne zasady dalekowschodnich religii i systemów etycznych: hinduizmu, buddyzmu, konfucjanizmu i taoizmu</p> | <p>– w szerokim aspekcie ukazuje losy narodu żydowskiego w starożytności</p> <p>– wskazuje współczesne dziedzictwo starożytnych cywilizacji Indii i Chin</p> |

| | | | | | | |
|---|--|--|---|---|--|--|
| | Dalekiego Wschodu i Indii | | | – opisuje główne etapy dziejów starożytnych Indii i Chin | | |
| Rozdział II. Dzieje starożytnej Grecji | | | | | | |
| 1. Hellada i Hellenowie | <ul style="list-style-type: none"> Wpływ ukształtowania terenu na cywilizację antycznej Grecji Charakterystyka <i>polis</i> greckiej Elementy wspólnoty greckiej Rola religii greckiej Wielka kolonizacja i jej znaczenie | <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>polis</i>, <i>Hellada</i>,</p> <p>– wskazuje na mapie teren Grecji</p> <p>– opisuje warunki naturalne Grecji</p> <p>– wskazuje na mapie najważniejsze regiony starożytnej Grecji</p> <p>– wymienia główne cechy systemu <i>polis</i></p> <p>– wymienia główne cechy religii greckiej</p> | <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>wielka kolonizacja grecka</i>, <i>kolonia</i>, <i>metropolia</i></p> <p>– wyjaśnia wpływ ukształtowania naturalnego Grecji dla dziejów Hellady</p> <p>– wskazuje na mapie rejony kolonizacji greckiej</p> <p>– omawia przyczyny wielkiej kolonizacji greckiej</p> | <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>cywilizacja minojska</i>, <i>cywilizacja mykeńska</i></p> <p>– opisuje struktury społeczne <i>polis</i></p> <p>– wymienia głównych bogów i opisuje cechy mitologii greckiej</p> <p>– wyjaśnia rolę religii i sportu jako czynników integrujących Hellenów</p> | <p>– opisuje główne etapy dziejów cywilizacji minojskiej i mykeńskiej</p> <p>– rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji minojskiej i mykeńskiej</p> <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie <i>polis</i> dla dziejów cywilizacji europejskiej</p> <p>– opisuje proces i wyjaśnia znaczenie kolonizacji greckiej</p> | <p>– porównuje kolonizację fenicką z kolonizacją grecką</p> <p>– wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji starożytnej Grecji</p> |
| 2. Ateńska demokracja | <ul style="list-style-type: none"> Początki Aten Pierwotny ustrój Aten Społeczeństwo ateńskie Reformatorzy ustroju ateńskiego Charakterystyka demokracji ateńskiej w czasach Peryklesa Osiągnięcia i dziedzictwo starożytnych Aten | <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>demokracja</i>, <i>obywatel</i>, <i>tyran</i></p> <p>– wskazuje na mapie Ateny</p> <p>– wymienia główne organy władzy w demokratycznych Atenach</p> <p>– opisuje strukturę społeczną Aten</p> | <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>oligarchia</i>, <i>ostracyzm</i></p> <p>– rozpoznaje plan antycznych Aten</p> <p>– wyjaśnia główne cechy ustrojowe demokratycznych Aten</p> <p>– prawidłowo umiejscawia w czasie życie Peryklesa</p> | <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Eklezja (Zgromadzenie ludowe)</i>, <i>Rada Pięciuset</i>, <i>Heliaja (sąd ludowy)</i>, <i>strateg</i></p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym główne etapy przemian ustrojowych w Atenach</p> | <p>– opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów demokracji ateńskiej w czasach Peryklesa</p> <p>– wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Drakona, Solona, Pizystrata, Klejstenesa, Peryklesa</p> <p>– w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia demokrację ateńską</p> | <p>– wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji ateńskiej</p> <p>– w szerokim aspekcie opisuje i ocenia działalność Peryklesa</p> |
| 3. Starożytna Sparta | <ul style="list-style-type: none"> Początki Sparty Oligarchiczny ustrój Sparty Organizacja społeczeństwa Sparty Wychowanie i życie Spartan | <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>oligarchia</i>, <i>wychowanie spartańskie</i></p> <p>– wskazuje na mapie Spartę</p> <p>– wymienia główne organy władzy w Sparcie</p> | <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>spartiaci</i>, <i>periojkowie</i>, <i>heloci</i></p> <p>– wyjaśnia główne cechy ustrojowe Sparty</p> <p>– opisuje strukturę społeczną Sparty</p> | <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Wielka Rhetra</i>, <i>efor</i>, <i>apella</i>, <i>geruzja</i>, <i>zgromadzenie ludowe</i></p> <p>– opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów</p> | <p>– opisuje w porządku chronologicznym dzieje starożytnej Sparty</p> <p>– wyjaśnia rolę Likurga</p> <p>– w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia ustrój polityczny</p> | <p>– porównuje i ocenia ustroje Aten i Sparty</p> |

| | | | | | | |
|-------------------------------------|---|--|--|--|--|--|
| | | – wymienia etapy życia spartiaty | | władzy w Sparcie – opisuje i wyjaśnia znaczenie wychowania spartańskiego | i społeczny Sparty | |
| 4. Wojny grecko-perskie | <ul style="list-style-type: none"> • Narodziny i ekspansja imperium perskiego na Bliskim Wschodzie • Strategia walki starożytnych Greków i Persów • Przebieg działań zbrojnych podczas wojen perskich • Odniesienia do zmagania grecko-perskich w kulturze współczesnej • Ekspansja Aten po zwycięstwie nad Persją | <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>hoplita, falanga, triera</i></p> <p>– wskazuje na mapie Persję</p> <p>– rozpoznaje i opisuje hoplitę greckiego</p> | <p>– umiejscawia w czasie wojny perskie</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen persko-greckich (Maraton, Termopile, Salamina) i opisuje wynik tych starć</p> | <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>satrapa, hoplon, hegemon, kontrybucja</i></p> <p>– za pomocą mapy przedstawia ekspansję perską</p> <p>– wyjaśnia genezę wojen perskich</p> <p>– wymienia skutki wojen grecko-perskich</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym przebieg wojen grecko-perskich</p> | <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesu Greków</p> <p>– wyjaśnia znaczenie wielkich wodzów: Miltiadesa i Leonidasa</p> <p>– wyjaśnia okoliczności i znaczenie powstania Związku Morskiego</p> | <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie wojen grecko-perskich dla losów Europy</p> |
| 5. Podboje Aleksandra Macedońskiego | <ul style="list-style-type: none"> • Skutki rywalizacji wewnątrz świata greckiego po zakończeniu wojen perskich • Przebieg podbojów Aleksandra Macedońskiego • Organizacja imperium macedońskiego • Znaczenie podbojów macedońskich dla kultury greckiej • Narodziny kultury hellenistycznej • Świat hellenistyczny | <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>wojna peloponeska, epoka hellenistyczna</i>,</p> <p>– lokalizuje na mapie Macedonię i Persję</p> <p>– lokalizuje w czasie panowanie Aleksandra Macedońskiego</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Aleksandra Macedońskiego</p> | <p>– omawia znaczenie bitwy pod Cheroneę</p> <p>– wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy z czasów Aleksandra Wielkiego (nad rzeką Granikos, pod Issos, pod Gaugamelą)</p> | <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>diadochowie</i></p> <p>– wyjaśnia rolę Filipa II dla dziejów Macedonii</p> <p>– za pomocą mapy przedstawia ekspansję Aleksandra Macedońskiego</p> <p>– wymienia skutki podbojów Aleksandra Wielkiego</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym przebieg podbojów Filipa II i Aleksandra Macedońskiego</p> | <p>– wymienia przyczyny i skutki wojny peloponeskiej</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesów armii macedońskiej</p> <p>– wyjaśnia rolę Demostenesa</p> <p>– wyjaśnia cechy ustrojowe monarchii Aleksandra Wielkiego</p> | <p>– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym przedstawia i ocenia działalność Aleksandra Macedońskiego</p> <p>– wyjaśnia ponadczasowe znaczenie podbojów Aleksandra Macedońskiego</p> |
| 6. Kultura | <ul style="list-style-type: none"> • Narodziny filozofii | – prawidłowo stosuje | – prawidłowo stosuje | – prawidłowo stosuje | – omawia dokonania: | – opisuje główne cechy |

| | | | | | | |
|--|--|---|--|---|---|--|
| starożytnej Grecji | <p>greckiej</p> <ul style="list-style-type: none"> Literatura i teatr grecki Architektura grecka Igrzyska olimpijskie i rola kultury fizycznej w antycznej Grecji Kultura hellenistyczna | <p>pojęcia: <i>filozofia, dramat, igrzyska olimpijskie</i></p> <p>– wyjaśnia rolę Homera, Sokratesa, Platona i Arystotelesa</p> <p>– wymienia najważniejsze osiągnięcia kulturowe Greków</p> | <p>pojęcia: <i>kultura helleńska, kultura hellenistyczna, gimnazjon</i></p> <p>– rozpoznaje najważniejsze dzieła kultury starożytnej Grecji</p> | <p>pojęcia: <i>stoicyzm, epikureizm, skene, proskenion, orchestra, gimanzjon, pakration</i></p> <p>– opisuje główne porządki architektoniczne w starożytnej Grecji</p> <p>– wymienia główne świątynie starożytnych Aten</p> <p>– opisuje i wyjaśnia rolę igrzysk olimpijskich w życiu starożytnych Greków</p> | <p>Talesa z Miletu, Parmenidesa, Pitagorasa, Epikur, Zenona z Kition, Hezjoda, Tyrtajosa, Alkajosa, Safony, Ajschylosa, Sofoklesa, Eurypidesa, Arystofanesa, Fidasza</p> <p>– opisuje główne cechy dramatu greckiego (tragedii, komedii)</p> <p>– wyjaśnia rolę władców hellenistycznych dla rozwoju kultury</p> <p>– wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnej Grecji</p> | <p>filozofii przyrody, epikureizmu i stoicyzmu</p> |
| Rozdział III. Dzieje starożytnego Rzymu | | | | | | |
| 1. Republika rzymska | <ul style="list-style-type: none"> Powstanie i rozwój Rzymu Społeczeństwo Rzymu i źródła napięć społecznych Powstanie ustroju republikańskiego Zasady funkcjonowania republiki Najważniejsze urzędy republiki rzymskiej | <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>monarchia, republika</i></p> <p>– wskazuje na mapie Italię i Rzym</p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie Rzymu</p> <p>– omawia cechy religii starożytnych Rzymian</p> | <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>konsul, dyktator, obywatel, patrycjusze, plebejusze</i></p> <p>– wyjaśnia główne cechy ustrojowe republikańskiego Rzymu</p> <p>– opisuje strukturę społeczną Rzymu</p> | <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zgromadzenia ludowe, senat, trybun ludowy, pretor, cenzor, edyl</i></p> <p>– przedstawia legendę o powstaniu Rzymu</p> <p>– wymienia najważniejszych bogów i wyjaśnia założenia ich mitologii</p> | <p>– opisuje w porządku chronologicznym przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie</p> <p>– opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów władzy w republikańskim Rzymie</p> | <p>– wyjaśnia w szerokim aspekcie przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie</p> <p>– porównuje i ocenia ustrój republikańskiego Rzymu z innymi ustrojami antyku</p> |
| 2. Podboje Rzymu | <ul style="list-style-type: none"> Organizacja armii rzymskiej Podboje Rzymu w Italii Wojny punickie Postacie wybitnych wodzów i ich wpływ na | <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>legion, imperium, sprzymierzeńcy, kolonie rzymskie, prowincja</i></p> <p>– rozpoznaje i opisuje rzymskiego legionistę</p> | <p>– opisuje strukturę legionu rzymskiego</p> <p>– wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen punickiej (Kanny, Zama)</p> | <p>– za pomocą mapy przedstawia ekspansję rzymską</p> <p>– wyjaśnia genezę wojen punickich</p> <p>– wymienia skutki</p> | <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesów Rzymian</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym przebieg podbojów rzymskich</p> | <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia skutki podbojów rzymskich dla Rzymu i całego basenu śródziemnomorskiego</p> |

| | | | | | | |
|----------------------------------|---|---|---|--|---|---|
| | <p>dzieje starożytne</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podbój świata śródziemnomorskiego • Konsekwencje podbojów dla Rzymu | | | <p>podbojów rzymskich</p> <p>– omawia wyposażenie rzymskiego legionisty po reformie w I w. p.n.e.</p> <p>– podaje daty: zakończenia podboju Italii, bitwy pod Kannami, bitwy pod Zumą, zniszczenia Kartaginy</p> | <p>– wyjaśnia rolę wielkich wodzów: Pyrrusa, Hannibala, Scypiona Afrykańskiego</p> | |
| 3. Początki cesarstwa rzymskiego | <ul style="list-style-type: none"> • Kryzys republiki rzymskiej • Rywalizacja wodzów o władzę w Rzymie • Podboje i wojny domowe w I w. p.n.e. • Okoliczności powstania cesarstwa • Ustrój pryncypatu | <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>republika</i>, <i>cesarstwo</i>, <i>niewolnictwo</i>, <i>gladiator</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i wymienia główne osiągnięcia Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta</p> | <p>– wymienia polityczne i społeczne przyczyny kryzysu republiki rzymskiej</p> <p>– wyjaśnia podstawowe różnice między republiką a pryncypatem</p> | <p>– opisuje powstanie Spartakusa</p> <p>– wyjaśnia pojęcia: <i>I triumwirat</i>, <i>II triumwirat</i>, <i>pryncypat</i></p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym etapy przemian ustrojowych w Rzymie</p> <p>– wymienia i lokalizuje w czasie główne bitwy okresu wojny domowej w Rzymie (Farsalos, Akcjum)</p> | <p>– wyjaśnia rolę wielkich przywódców: braci Grakchów, Gajusza Mariusza, Lucjusza Konreliusza Sulli, Marka Krassusa, Gnejusza Pompejusza, Marka Antoniusza oraz Kleopatry VII</p> <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i skutki przemian ustrojowych w Rzymie</p> | <p>– w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia działalność Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta</p> |
| 4. Imperium Rzymskie | <ul style="list-style-type: none"> • <i>Pax Romana</i> i zasady funkcjonowania imperium • Niewolnictwo: znaczenie w gospodarce i życiu społecznym, różnorodny status niewolników • Rola limesu jako granicy imperium • Kontakty Rzymian z ludami spoza granic | <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>pax Romana</i>, <i>Imperium Rzymskie</i>, <i>romanizacja</i></p> <p>– wyjaśnia, w czym objawiał się kult cesarzy rzymskich</p> <p>– wskazuje na mapie Imperium Rzymskie</p> | <p>– podaje przykłady romanizacji</p> <p>– wyjaśni społeczną i gospodarczą rolę niewolnictwa w Imperium Rzymskim</p> <p>– rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji rzymskiej</p> | <p>– wyjaśnia pojęcia: <i>limes</i>, <i>szlak bursztynowy</i>, <i>wyzwoleniec</i></p> <p>– opisuje przemiany społeczne w okresie wczesnego cesarstwa</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób Rzymianie zabezpieczali granicę swojego imperium</p> | <p>– wyjaśnia przyczyny zahamowania ekspansji rzymskiej</p> <p>– opisuje przemiany religii rzymskiej w okresie wczesnego cesarstwa</p> <p>– w szerokim zakresie wskazuje przyczyny i skutki procesu romanizacji</p> | <p>– w szerokim zakresie wyjaśnia przyczyny trwałości Imperium Rzymskiego</p> |

| | | | | | | |
|--------------------------------|--|---|--|---|---|--|
| | <p>imperium (w tym szlak bursztynowy)</p> <ul style="list-style-type: none"> Religia rzymska i przyswajanie kultów obcych podczas podbojów | | | – za pomocą mapy przedstawia proces rozszerzania Imperium Rzymskiego w okresie cesarstwa | | |
| 5. Osiągnięcia Rzymian | <ul style="list-style-type: none"> Znaczenie prawa rzymskiego Architektura rzymska Rozwój sieci szlaków komunikacyjnych imperium Sztuka i literatura rzymska | <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>prawo rzymskie, amfiteatr, akwedukt, Koloseum, bazylika, droga rzymska</i></p> <p>– rozpoznaje główne dzieła kultury starożytnego Rzymu</p> | <p>– wymienia cechy prawa rzymskiego</p> <p>– wymienia cechy architektury rzymskiej</p> | <p>– omawia znaczenie Prawa XII tablic dla państwa rzymskiego</p> <p>– wyjaśnia zjawisko hellenizacji kultury rzymskiej</p> <p>– przedstawia działalność: Polibiusza, Tacyta, Cyserona, Owidiusza, Wergiliusza, Horacego, Plauta, Terencjusza i Mecenas</p> | <p>– wyjaśnia ponadczasowe znaczenie prawa rzymskiego</p> <p>– wyjaśnia znaczenie kultury rzymskiej dla dziejów Imperium Rzymskiego</p> | – wskazuje dziedzictwo kultury rzymskiej |
| 6. Narodziny chrześcijaństwa | <ul style="list-style-type: none"> Początki chrześcijaństwa Prześladowania chrześcijan – ich skala i przyczyny Wzrost popularności, legalizacja i uznanie chrześcijaństwa za religię państwową Wpływ chrześcijaństwa na kulturę i obyczajowość Rzymian | <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>chrześcijaństwo, mesjasz, apostołowie, męczennicy</i></p> <p>– lokalizuje w miejscu i czasie narodziny chrześcijaństwa</p> <p>– rozpoznaje symbole chrześcijańskie</p> <p>– wymienia główne cechy chrześcijaństwa</p> | <p>– wyjaśnia znaczenie symboli chrześcijaństwa</p> <p>– opisuje, jak chrześcijaństwo stało się religią dominującą w cesarstwie rzymskim</p> | <p>– wyjaśnia genezę powstania chrześcijaństwa</p> <p>– przedstawia działalność św. Piotra i Pawła</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym ewolucję pozycji chrześcijaństwa w Imperium Rzymskim</p> <p>– omawia znaczenie edyktu mediolańskiego dla rozwoju chrześcijaństwa</p> | <p>– za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się chrześcijaństwa</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesu chrześcijaństwa</p> <p>– opisuje, jak chrześcijaństwo wpłynęło na obyczajowość i kulturę starożytnych Rzymian</p> | – w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania chrześcijaństwa dla dziejów |
| 7. Upadek cesarstwa rzymskiego | <ul style="list-style-type: none"> Relacje imperium z plemionami barbarzyńskimi | <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>barbarzyńcy, Wielka Wędrówka Ludów,</i></p> | – wymienia przyczyny najazdów Germanów na Imperium Rzymskie | – wyjaśnia pojęcia: <i>tetrarchia, Hunowie, uzurpacja</i> | – za pomocą mapy opisuje etapy upadku imperium | – w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym |

| | | | | | | |
|--|---|--|---|---|--|---|
| | <ul style="list-style-type: none"> • Tetrarchia i dominat w Rzymie • Zmiany społeczne w Rzymie • Walki wewnętrzne o władzę nad imperium • Wewnętrzne przyczyny kryzysu imperium • Wędrówka ludów • Rozpad imperium i upadek cesarstwa zachodniorzymskiego | <i>dominat</i> – prawidłowo umiejscawia w czasie rozpad Imperium Rzymskiego i upadek cesarstwa zachodniorzymskiego – wymienia przyczyny upadku Imperium Rzymskiego | – przedstawia znaczenie Teodozjusza Wielkiego | – wyjaśnia zewnętrzne i wewnętrzne przyczyny kryzysu Imperium Rzymskiego – przedstawia znaczenie postaci: Dioklecjana, Konstancyjna Wielkiego, Romulusa Augustulusa i Odoakera – w porządku chronologicznym opisuje proces upadku imperium zachodniorzymskiego – porównuje formy ustrojowe w starożytnym Rzymie – podaje daty: bitwy pod Adrianopolem, splądrowania Rzymu i bitwa na Polach Katalaunijskich | zachodniorzymskiego – wyjaśnia główne założenia ustrojowe dominatu | i kulturowym wyjaśnia przyczyny kryzysu i upadku Imperium Rzymskiego |
| Rozdział IV. Początki średniowiecza | | | | | | |
| 1. Cesarstwo bizantyjskie | <ul style="list-style-type: none"> • Cesarstwo bizantyjskie czasów Justyniana Wielkiego • Ustrój Bizancjum • Osiągnięcia Bizantyjczyków: kodyfikacja praw, architektura • Upadek cesarstwa bizantyjskiego | – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Bizancjum, ikona</i> – rozpoznaje plan Konstantynopola – wymienia cechy sztuki bizantyjskiej | – prawidłowo umiejscawia w czasie i przestrzeni imperium Justyniana Wielkiego – wymienia najważniejsze dokonania Justyniana Wielkiego – rozpoznaje główne dzieła kultury cesarstwa bizantyjskiego | – opisuje ustrój polityczny Bizancjum – wyjaśnia znaczenie panowania Justyniana Wielkiego – wyjaśnia pojęcia: <i>ikonoklazm, cezaropapizm</i> | – za pomocą mapy przedstawia ekspansję Bizancjum za czasów Justyniana Wielkiego – opisuje w porządku chronologicznym dzieje imperium bizantyjskiego | – w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym przedstawia znaczenie Bizancjum dla dziejów Europy |
| 2. Narodziny i podboje islamu | <ul style="list-style-type: none"> • Okoliczności powstania islamu • Zasady islamu | – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Arabowie, islam, muzułmanie,</i> | – wymienia etapy rozwoju religii islamskiej – rozpoznaje główne | – wyjaśnia genezę powstania islamu – za pomocą mapy | – opisuje w porządku chronologicznym rozwój imperium | – w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania islamu dla |

| | | | | | | |
|--|--|---|---|---|--|---|
| | <p>i przyczyny jego popularności</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podboje islamu i powstanie kalifatu • Powstanie podziałów w islamie • Osiągnięcia cywilizacyjne Arabów | <p><i>Allach, Koran, meczet</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, kim był Mahomet – prawidłowo umieszcza w czasie i przestrzeni powstanie islamu – wymienia główne założenia religii islamskiej | <p>cechy kultury islamskiej</p> | <p>opisuje proces rozszerzania się islamu</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia działalność Mahometa – wyjaśnia pojęcia: <i>dżihad, sunnici, szyici, hidżra, kalif, mihrab, immam, minaret, charadż, arabeska</i> – wymienia osiągnięcia cywilizacyjne Arabów | <p>arabskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny sukcesu islamu | <p>dziejów</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie Arabów dla dziejów cywilizacji ludzkiej |
| <p>3. Na gruzach Imperium Rzymskiego</p> | <ul style="list-style-type: none"> • Państwa barbarzyńskie na gruzach Imperium Rzymskiego • Chrystianizacja plemion barbarzyńskich • Wzrost znaczenia Franków i powstrzymanie ekspansji islamu w Europie • Przejęcie władzy przez Karolingów • Utworzenie państwa kościelnego | <ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Germanie, Frankowie, chrystianizacja</i> – lokuje w czasie i przestrzeni powstanie państwa Franków – wyjaśnia, kim był Chlodwig – wymienia i wskazuje na mapie państwa germańskie | <ul style="list-style-type: none"> – opisuje cechy ustrojowe państw germańskich – przedstawia okoliczności przejścia władzy przez Karolingów – lokuje w czasie i przestrzeni powstania Państwa Kościelnego | <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>Longobardowie, Merowingowie, Karolingowie, majordom</i> – wymienia największe państwa barbarzyńskie utworzone na dawnych obszarze cesarstwa rzymskiego – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Merowingowie, Karolingowie, majordom</i> – wyjaśnia rolę Wulfili, Karola Młota i Pepina Krótkiego | <ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje proces powstania i rozwoju państwa Franków – lokalizuje w czasie bitwę pod Poitiers i omawia jej znaczenie – opisuje w porządku chronologicznym etapy rozwojowe państwa Franków | <ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania państwa Franków |
| <p>4. Imperium Karola Wielkiego</p> | <ul style="list-style-type: none"> • Podboje Karola Wielkiego • Powstanie cesarstwa Franków • Renesans karoliński | <ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>cesarz, renesans karoliński, minuskuła karolińska</i> | <ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>marchia, hrabstwo, 7 sztuk wyzwolonych</i> – opisuje cechy ustrojowe | <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>uniwersalizm karoliński, margrabia, christianitas</i> – wyjaśnia rolę Karola | <ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje rozwój państwa Karola Wielkiego – opisuje w porządku | <ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie panowania Karola Wielkiego dla dziejów |

| | | | | | | |
|--------------------------------------|---|--|--|--|---|--|
| | <p>i osiągnięcia kulturalne Franków</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dziedzictwo Imperium Rzymskiego w kulturze Franków • Rozwój prawa i administracji państwowej za rządów Karola Wielkiego | <p>– lokuje w czasie i przestrzeni imperium Karola Wielkiego</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Karola Wielkiego</p> <p>– wymienia osiągnięcia kulturowe w czasach Karola Wielkiego</p> | <p>państwa Franków w czasach Karolingów</p> | <p>Wielkiego dla dziejów państwa Franków</p> <p>– wyjaśnia, kim byli: Karloman, Alkuin, Leon III</p> | <p>chronologicznym etapy rozwojowe państwa Franków w czasach Karolingów</p> | <p>Europy</p> |
| 5. Czasy Ottonów | <ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie traktatu z Verdun dla przyszłego podziału Europy Zachodniej • Kształtowanie się Francji i Niemiec • Narodziny cesarstwa Ottona I • Najazdy Normanów • Próby stworzenia europejskiej monarchii uniwersalistycznej przez Ottona III | <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Normanowie, wikingowie, I Rzesza, Węgrzy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni traktat w Verdun</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni imperium Ottonów</p> | <p>– prawidłowo stosuje pojęcie: <i>uniwersalizm cesarski</i></p> <p>– za pomocą mapy opisuje proces rozpadu imperium Karolingów</p> | <p>– wyjaśnia, kim byli: Ludwik Pobożny, Lotar, Karol Łysy i Ludwik Niemiecki</p> <p>– wyjaśnia znaczenie traktatu w Verdun</p> <p>– opisuje cechy ustrojowe I Rzeszy</p> <p>– wyjaśnia rolę Ottona I i Ottona III dla dziejów Europy</p> <p>– omawia okoliczności odrodzenia cesarstwa pod rządami Ottona I</p> | <p>– za pomocą mapy opisuje rozwój I Rzeszy</p> <p>– omawia przebieg i skutki najazdów węgierskich na państwa Franków</p> | <p>– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie imperium Ottonów dla Europy</p> <p>– porównuje idee uniwersalne Karolingów i Ottonów</p> |
| 6. Feudalizm i społeczeństwo stanowe | <ul style="list-style-type: none"> • Zasady funkcjonowania i najważniejsze cechy systemu feudalnego • Drabina feudalna • Stany społeczne i ich rola w średniowieczu | <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>system lenny, wasal, senior, herb</i></p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>stan społeczny</i></p> <p>– opisuje elementy drabiny feudalnej</p> | <p>– opisuje poszczególne stany w społeczeństwie średniowiecznym</p> <p>– charakteryzuje życie codzienne rycerzy</p> | <p>– wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>feudalizm, komendacje, etos rycerski, trubadur</i></p> <p>– wymienia cechy kultury rycerskiej</p> <p>– omawia funkcje zamków i służące im elementy architektoniczne</p> <p>– przedstawia drogę chłopca do godności rycerza</p> | <p>– opisuje główne zasady społeczeństwa stanowego</p> <p>– omawia przykłady średniowiecznego wzoru rycerza</p> | <p>– w szerokim zakresie wyjaśnia cechy społeczeństwa feudalnego</p> |

| | | | | | | |
|---|---|--|---|--|---|--|
| 7. Pierwsze państwa Słowian | <ul style="list-style-type: none"> • Pochodzenie Słowian • Kultura i wierzenia Słowian • Państwo Samona i państwo wielkomorawskie • Misja Cyryla i Metodego oraz początek obrządku i alfabetu słowiańskiego • Narodziny państwa czeskiego i Rusi Kijowskiej | <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Słowianie</i> i <i>Awarowie</i></p> <p>– za pomocą mapy wskazuje tereny Słowian wschodnich, zachodnich i południowych</p> | <p>– prawidłowo wskazuje na mapie tereny pierwszych państw słowiańskich</p> <p>– opisuje cechy kultury i wierzeń słowiańskich</p> | <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Przemyslidzi</i>, <i>Rurykowicze</i>, <i>głagolica</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni Państwo Samona i Państwo Wielkomorawskie</p> <p>– wyjaśnia rolę: Samona, Cyryla, Metodego, Świętopełka, Ruryka i Włodzimierza Wielkiego</p> | <p>– wyjaśnia problem rozwoju chrześcijaństwa dla dziejów Słowian</p> <p>– za pomocą mapy opisuje proces powstawania pierwszych państw słowiańskich</p> | <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia okoliczności powstania pierwszych państw słowiańskich</p> |
| Rozdział V. Polska za pierwszych Piastów | | | | | | |
| 1. Początki państwa polskiego | <ul style="list-style-type: none"> • Początki osadnictwa na ziemiach polskich • Kultura łużycka i osada w Biskupinie • Wpływy rzymskie na ziemiach polskich • Przybycie Słowian na ziemię polskie • Początki ekspansji terytorialnej Polan • Polityka wewnętrzna i zagraniczna Mieszka I • Przyczyny, okoliczności i znaczenie chrystianizacji Polski w obrządku zachodnim | <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>ród</i>, <i>plemię</i>, <i>Piastowie</i>, <i>drużyna</i>, <i>gród</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni państwo Polan</p> <p>– wymienia osiągnięcia Mieszka I</p> <p>– lokalizuje w czasie chrzest Polski</p> | <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura łużycka</i>, <i>Biskupin</i></p> <p>– wymienia przyczyny i znaczenie chrystianizacji Polski</p> | <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura archeologiczna</i>, <i>szlak bursztynowy</i>, <i>Dagome iudex</i>, <i>Związek Wielecki</i></p> <p>– opisuje losy ziem polskich w prehistorii i starożytności</p> <p>– wyjaśnia okoliczności pojawienia się Słowian na ziemiach polskich</p> <p>– wyjaśnia rolę Mieszka I i Dobrawy</p> <p>– wyjaśnia rolę chrystianizacji dla dziejów Polski</p> | <p>– za pomocą mapy przedstawia proces rozwoju państwa pierwszych Piastów</p> <p>– omawia sposób organizacji państwa i siły zbrojnej Mieszka I</p> | <p>– opisuje i ocenia politykę zagraniczną Mieszka I</p> <p>– w szerokim zakresie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa pierwszych Piastów</p> |
| 2. Panowanie Bolesława Chrobrego | <ul style="list-style-type: none"> • Misja biskupa Wojciecha • Zjazd gnieźnieński • Początki organizacji kościelnej na ziemiach polskich • Polityka zagraniczna | <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>król</i>, <i>koronacja</i>, <i>relikwia</i>, <i>święty</i></p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci św. Wojciecha, Bolesława Chrobrego</p> | <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>trybut</i>, <i>arcybiskupstwo</i>, <i>biskupstwo</i></p> <p>– wskazuje na mapie państwo Bolesława Chrobrego</p> | <p>– za pomocą mapy opisuje zmiany granic Polski w czasach pierwszych Piastów</p> <p>– wskazuje na mapie arcybiskupstwa</p> | <p>– wymienia przyczyny i skutki wojen Bolesława Chrobrego z Niemcami i Rusią Kijowską</p> <p>– opisuje cechy ustrojowe monarchii</p> | <p>– w szerokim aspekcie opisuje dzieje Polski w czasach Bolesława Chrobrego</p> <p>– zestawia wydarzenia z dziejów Polski i Europy</p> |

| | | | | | | |
|--|--|---|--|--|--|--|
| | <p>Bolesława Chrobrego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koronacja królewska Chrobrego i jej znaczenie | <p>i Ottona III</p> <ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie zjazd gnieźnieński i koronację Bolesława Chrobrego – wymienia skutki zjazdu gnieźnieńskiego – wymienia główne osiągnięcia Bolesława Chrobrego | <ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie wojnę Bolesława Chrobrego z Niemcami i Rusią | <p>utworzone w czasach Bolesława Chrobrego</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje i ocenia politykę Bolesława Chrobrego – wyjaśnia znaczenie postaci: Henryka II i Jarosława Mądrego | <p>patrymonialnej</p> | |
| 3. Kryzys monarchii Piastów | <ul style="list-style-type: none"> • Zewnętrzne i wewnętrzne skutki polityki podbojów i szybkiej chrystianizacji • Czynniki decentralizacyjne w państwie piastowskim • Utrata znaczenia monarchii piastowskiej • Odbudowa państwowości za Kazimierza Odnowiciela | <ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>powstanie ludowe</i> – wskazuje na mapie państwo pierwszych Piastów – umiejscawia w czasie panowanie Mieszka II i Kazimierza Odnowiciela | <ul style="list-style-type: none"> – wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny klęski Mieszka II – wymienia główne osiągnięcia Kazimierza Odnowiciela | <ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy wskazuje zmiany terytorialne Polski w XI–XII w. – wyjaśnia znaczenie postaci: Miecława, Bezpryma i Brzetysława | <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia skutki kryzysu Polski pierwszych Piastów – omawia etapy odbudowy państwa polskiego przez Kazimierza | <ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i okoliczności kryzysu państwa pierwszych Piastów |
| 4. Od Bolesława Śmiałego do Bolesława Krzywoustego | <ul style="list-style-type: none"> • Panowanie Bolesława Śmiałego • Spór Śmiałego z biskupem Stanisławem • Panowanie Władysława Hermana • Konflikt Zbigniewa z Bolesławem Krzywoustym • Rządy Bolesława Krzywoustego | <ul style="list-style-type: none"> – umiejscawia w czasie panowanie: Bolesława Śmiałego, Władysława Hermana i Bolesława Krzywoustego – wymienia główne osiągnięcia Bolesława Śmiałego – wymienia główne osiągnięcia Bolesława Krzywoustego | <ul style="list-style-type: none"> – wymienia przyczyny upadku Bolesława Śmiałego – wyjaśnia znaczenie postaci św. Stanisława – lokalizuje w czasie wojnę Krzywoustego z Niemcami | <ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną Bolesława Krzywoustego – wyjaśnia znaczenie postaci: Stanisława ze Szczepanowa, Sieciecha, Zbigniewa i Anonima zwanego Gallem – przedstawia przyczyny upadku Bolesława Śmiałego – omawia przebieg sporu Zbigniewa | <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia okoliczności koronacji Bolesława Śmiałego – omawia problem konfliktu króla Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem – wyjaśnia okoliczności walki o władzę za panowania Władysława Hermana | <ul style="list-style-type: none"> – omawia przebieg i znaczenie podboju Pomorza przez Bolesława Krzywoustego |

| | | | | | | |
|--|---|---|---|---|---|--|
| | | | | z Bolesławem Krzywoustym | | |
| 5. Testament Bolesława Krzywoustego | <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienia statutu Bolesława Krzywoustego • Konflikt pomiędzy synami Krzywoustego • Podział państwa piastowskiego w wyniku testamentu Krzywoustego • System senioratu i pryncypatu – funkcjonowanie i upadek • Wzrost znaczenia rycerstwa – feudalizm na ziemiach polskich • Pogłębianie się rozbicia dzielnicowego | – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>rozbicie dzielnicowe, testament Krzywoustego</i> – umiejscawia w czasie i przestrzeni okres rozbicia dzielnicowego | – wyjaśnia, kim byli: Władysław Wygnaniec, Bolesław Kędzierzawy, Mieszko Stary, Henryk Sandomierski i Kazimierz Sprawiedliwy – wymienia przyczyny i skutki rozbicia dzielnicowego | – wyjaśnia pojęcia: <i>seniorat, pryncypat, wojewoda, immunitet</i> – wyjaśnia rolę Piotra Włostowica i Wincentego Kadłubka – opisuje w porządku chronologicznym proces rozbicia dzielnicowego w Polsce – wyjaśnia przyczyny i przebieg konfliktu między Władysławem Wygnańcem a jego braćmi | – za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces rozbicia dzielnicowego w Polsce – tłumaczy rolę Kościoła w okresie rozbicia dzielnicowego | – omawia społeczne skutki pogłębiania się rozbicia dzielnicowego |
| Rozdział VI. Pełnia i schyłek średniowiecza | | | | | | |
| 1. Między cesarstwem a papieżem | <ul style="list-style-type: none"> • Kryzys papieżstwa w X w. i ruchy odnowy Kościoła • Reforma Kościoła • Spór papieżstwa z cesarstwem – przyczyny, przebieg i skutki • Papieżstwo u zenitu potęgi politycznej • Wielka schizma wschodnia | – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>katolicyzm, prawosławie, wielka schizma wschodnia, spór o inwestyturę</i> – lokalizuje w czasie wielką schizmę wschodnią i spór o inwestyturę – wyjaśnia, kim byli: Grzegorz VII, Henryk IV, Innocenty III | – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>ekskomunika, konkordat</i> – wskazuje na mapie obszary zdominowane przez prawosławie i obszary dominacji katolicyzmu – wymienia różnicę między katolicyzmem a prawosławiem | – wyjaśnia pojęcia: <i>symonia, nepotyzm, celibat, konklawe, obóz gregoriański, antypapież, beneficja</i> – wyjaśnia przyczyny i skutki sporu o inwestyturę – w porządku chronologicznym opisuje proces sporu o inwestyturę – w szerokim aspekcie ukazuje skutki wielkiej schizmy wschodniej | – wyjaśnia znaczenie reformy kluniackiej – wyjaśnia, dlaczego okres pontyfikatu Innocentego III uważany jest za szczyt potęgi Kościoła | – w szerokim aspekcie (z uwzględnieniem sytuacji na ziemiach polskich) wyjaśnia proces sporu o inwestyturę |
| 2. Wyprawy | <ul style="list-style-type: none"> • Panowanie Turków | – prawidłowo stosuje | – lokalizuje na mapie | – za pomocą mapy | – wyjaśnia przyczyny | – w szerokim aspekcie |

| | | | | | | |
|----------------------------------|--|--|--|---|--|--|
| krzyżowe | <p>w Ziemi Świętej</p> <ul style="list-style-type: none"> Przyczyny ekonomiczne, polityczne, społeczne i religijne wypraw krzyżowych Przebieg walk i najwybitniejsi wodzowie Zakony rycerskie – okoliczności powstania i charakterystyka trzech najważniejszych zakonów Skutki negatywne i pozytywne wypraw krzyżowych Przebieg rekonkwisty w Hiszpanii | <p>pojęcia: <i>krucjata</i>, <i>rekonkwista</i>,</p> <p>– lokalizuje w czasie okres krucjat</p> <p>– wymienia zakony rycerskie powstałe w czasie krucjat</p> <p>– wymienia zakony rycerskie utworzone w okresie krucjat</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odegrali: Urban II, Gotfryd de Bouillon i Saladyn</p> | <p>Królestwo Jerozolimskie</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki krucjat</p> | <p>opisuje przebieg krucjat</p> <p>– wyjaśnia pojęcia: <i>wyprawa ludowa</i>, <i>Cesarstwo łacińskie</i></p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci Urbana II</p> <p>– w porządku chronologicznym opisuje przebieg krucjat</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci: Baldwin I, Fryderyk Barbarossa, Ryszard Lwie Serce, Filip II August, Piotr Pustelnik</p> | <p>początkowych sukcesów krzyżowców</p> <p>– opisuje losy zakonów rycerskich</p> | <p>ukazuje rolę krucjat dla dziejów politycznych, gospodarczo-społecznych i kulturowych Europy</p> |
| 3. Najazdy mongolskie | <ul style="list-style-type: none"> Przebieg podbojów Czyngis-chana i przyczyny jego sukcesów Organizacja imperium mongolskiego Przebieg i znaczenie inwazji mongolskiej na Europę | <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>Mongołowie</i>, <i>Złota Orda</i></p> <p>– omawia rolę Czyngis-chana w budowie imperium mongolskiego</p> <p>– rozpoznaje i opisuje wojownika mongolskiego</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Legnicą</p> | <p>– lokalizuje na mapie imperium mongolskie</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki podbojów mongolskich</p> <p>– wymienia skutki ataku Mongołów na ziemie polskie</p> | <p>– wyjaśnia znaczenie postaci: Ugedej, Batu-chan</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesów armii mongolskiej</p> <p>– lokalizuje w czasie bitwę nad rzeką Kałką</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci Marca Polo</p> | <p>– za pomocą mapy opisuje proces ekspansji mongolskiej</p> <p>– w porządku chronologicznym opisuje proces ekspansji mongolskiej</p> | <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia okoliczności powstania i rolę imperium mongolskiego dla dziejów Polski i świata</p> |
| 4. Miasto i wieś w średniowieczu | <ul style="list-style-type: none"> Ożywienie gospodarcze w XI–XIII w. Rozwój wsi w średniowieczu Znaczenie i sytuacja chłopstwa w średniowieczu Nowe formy uprawy roli w średniowieczu | <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>dwupolówka</i>, <i>trójpolówka</i>, <i>ratusz</i>, <i>cech</i>, <i>patrycjat</i>, <i>pospólstwo</i>, <i>cech</i></p> <p>– rozpoznaje cechy miasta średniowiecznego</p> <p>– wyjaśnia rolę cechów i gildii</p> | <p>– wymienia przyczyny ożywienia gospodarczego w XI–XIII w.</p> <p>– wymienia zmiany wprowadzone w rolnictwie w okresie pełnego</p> | <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>czynsz</i>, <i>pieniężny</i>, <i>zasadźca</i>, <i>pręgierz</i>, <i>gildia</i>, <i>sukiennice</i>, <i>weksel</i></p> <p>– za pomocą schematów opisuje warunki codziennego życia mieszkańców</p> | <p>– wyjaśnia okoliczności powstania gospodarki towarowo-pieniężnej</p> <p>– wyjaśnia znaczenie Hanzy, Wenecji, Genui i jarmarków szampańskich</p> | <p>– w szerokim zakresie politycznym, gospodarczo-społecznym oraz kulturowym ukazuje przemiany w średniowiecznej Europie XI–XIII w.</p> <p>– w szerokim aspekcie</p> |

| | | | | | | |
|---------------------------------|--|--|---|---|---|---|
| | <ul style="list-style-type: none"> • Rola i charakterystyka rzemiosła i handlu w średniowiecznej Europie • Struktura społeczna średniowiecznego miasta | – omawia najważniejsze zajęcia mieszkańców średniowiecznych miast i wsi | | <p>średniowiecznych miast i wsi</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia okoliczności powstania i specyfikę średniowiecznego mieszczaństwa – opisuje samorząd średniowiecznego miasta – wyjaśnia przeznaczenie najważniejszych budowli w średniowiecznym mieście | | wyjaśnia znaczenie powstania samorządów miejskich dla dziejów Europy |
| 5. Kościół w średniowieczu | <ul style="list-style-type: none"> • Reforma Kościoła • Powstanie nowych zakonów (cystersi, franciszkanie i dominikanie) • Znaczenie religii w życiu mieszkańców średniowiecznej Europy • Narodziny herezji średniowiecznych • Niewola awiniońska, upadek papieżstwa, schizma zachodnia | <ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zakon, klasztor, herezja, niewola awiniońska, wielka schizma zachodnia</i> – omawia rolę, jaką w dziejach Kościoła odegrali: Innocenty III, Franciszek z Asyżu, Dominik Guzmán – lokalizuje w czasie sobór w Konstancji | <ul style="list-style-type: none"> – wymienia cechy nowych zakonów (cystersów, dominikanów, franciszkanów) – wyjaśnia znaczenie religii w życiu średniowiecznych społeczeństw | <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>Biblia pauperum, sktyptoium, kapitularz, wirydarz</i> – wyjaśnia znaczenie powstania zakonów żebraczych i kaznodziejских – wyjaśnia znaczenie postaci św. Tomasza z Akwinu – wyjaśnia okoliczności niewoli awiniońskiej i wielkiej schizmy zachodniej – wyjaśnia znaczenie soboru w Konstancji | <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia założenia ideowe albigensów – opisuje w porządku chronologicznym przemiany wprowadzane w Kościele katolickim w XI–XIII w. | – w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym, kulturowym wyjaśnia rolę Kościoła dla dziejów Europy |
| 6. Europa późnego średniowiecza | <ul style="list-style-type: none"> • Wojna stuletnia i jej skutki • Epidemia dżumy i jej następstwa | <ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>czarna śmierć</i> – prawidłowo lokuje w czasie wojnę stuletnią | <ul style="list-style-type: none"> – wymienia przyczyny i skutki upadku cesarstwa bizantyjskiego – wymienia główne | <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>system nakładczy, powstanie Wata Tylera, żakeria, utrakwiści,</i> | <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny i skutki wojny stuletniej – za pomocą mapy opisuje przebieg wojny | – w szerokim aspekcie wyjaśnia przebieg i znaczenie wojny stuletniej dla dziejów |

| | | | | | | |
|--|--|--|--|--|--|---|
| | <ul style="list-style-type: none"> Przemiany społeczne i gospodarcze Husytyzm Powstanie imperium osmańskiego Upadek cesarstwa bizantyjskiego i jego następstwa | – prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni upadek Konstantynopola | założenia ideologii husyckiej | <i>taboryci</i> – wyjaśnia rolę czarnej śmierci dla dziejów Europy – wyjaśnia rolę Joanny d’Arc, Jana Husa – opisuje przebieg i skutki wojen husyckich – wyjaśnia przyczyny i skutki ekspansji osmańskiej | stuletniej i ekspansję Osmanów – w szerokim zakresie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym wyjaśnia przebieg i znaczenie wojen husyckich | Europy – w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania imperium osmańskiego |
| 7. Kultura średniowiecznej Europy | <ul style="list-style-type: none"> Uniwersalny charakter kultury średniowiecznej Europy Architektura romańska i gotycka Szkolnictwo w średniowieczu Malarstwo, rzeźba i inne sztuki plastyczne w średniowieczu | – wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>kultura uniwersalna</i> – rozróżnia budowle wzniesione w stylu romańskim i gotyckim – rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej – wymienia najważniejsze cechy kultury średniowiecznej | – za pomocą schematów i fotografii opisuje style romański i gotycki – wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów kultury średniowiecznej | – opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej – prawidłowo stosuje pojęcia architektoniczne, typowe dla budowli średniowiecznych (np. portal, nawa, rozeta) – wymienia najważniejsze uniwersytety średniowieczne – wyjaśnia rolę uniwersytetów dla dziejów średniowiecznej Europy – wyjaśnia rolę miast dla rozwoju kultury średniowiecznej | – opisuje system edukacyjny w średniowieczu – wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki średniowiecza | – w szerokim aspekcie ukazuje rolę kultury średniowiecznej dla dziejów Europy – wskazuje współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza |
| Rozdział VII. Polska w późnym średniowieczu | | | | | | |
| 1. Polska dzielnicowa | <ul style="list-style-type: none"> Koniec pryncypatu Sprowadzenie Krzyżaków do Polski | – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Marchia Brandenburska, Krzyżacy,</i> | – wymienia cechy lokowanych na prawie niemieckim wsi i miast | – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>immunitet, zasadźca, sołtys, wójt,</i> | – wyjaśnia przyczyny ożywienia gospodarczego na | – w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym |

| | | | | | | |
|---------------------------------|--|--|---|--|---|---|
| | <ul style="list-style-type: none"> • Zmiany społeczne, ekonomiczne i polityczne w okresie rozbicia dzielnicowego • Najazdy mongolskie • Rozwój wsi i miast na ziemiach polskich | <p><i>Tatarzy, lokacja</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, kim byli: Leszek Biały, Konrad Mazowiecki, Henryk Pobożny – prawidłowo lokuje w czasie okres rozbicia dzielnicowego – lokalizuje w czasie i przestrzeni sprowadzenie Krzyżaków do Polski – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Legnicą | <ul style="list-style-type: none"> – wymienia i wskazuje na mapie zewnętrzne zagrożenia dla ziem polskich – wymienia skutki sprowadzenia Krzyżaków do Polski – wymienia skutki najazdu Mongołów na Polskę | <p><i>łan, wolni goście, wolnizna</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, kim byli: Henryk Brodaty, Świętopełk – opisuje proces lokowania wsi i miast – opisuje pierwsze próby zjednoczenia państwa polskiego | <p>ziemiach polskich w XIII w.</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie zjazdu w Gąsawie dla dziejów Polski | <p>i kulturowym wyjaśnia i ocenia skutki rozbicia dzielnicowego dla dziejów Polski</p> |
| 2. Odbudowa Królestwa Polskiego | <ul style="list-style-type: none"> • Próby zjednoczenia Polski na przełomie XIII i XIV w. • Rządy Wacława II • Konflikty z Krzyżakami, Brandenburgią i Luksemburgami • Znaczenie koronacji Władysława Łokietka | <ul style="list-style-type: none"> – wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny zjednoczenia ziem polskich – prawidłowo lokuje w czasie koronację Łokietka – wyjaśnia rolę postaci Władysława Łokietka – lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Płowcami | <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie proces zmiany granic państwa Władysława Łokietka – wymienia przyczyny i skutki wojny Władysława Łokietka z Krzyżakami – wymienia główne osiągnięcia Władysława Łokietka | <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia rolę Przemysła II i Wacława II – wyjaśnia, kim byli: Henryk Prawy, Jakub Świnka, Henryk Głogowski, Jan Muskata, wójt Albert, Jan Luksemburski – lokuje w czasie panowanie Przemysława II i Wacława II – w porządku chronologicznym opisuje proces zjednoczenia ziem polskich – wskazuje na mapie zmiany granic Polski w czasie rządów Władysława Łokietka | <ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces walki o zjednoczenie Polski – wskazuje na mapie ziemie zjednoczone przez Przemysła II, Wacława II i Władysława Łokietka – wyjaśnia rolę Kościoła dla procesów zjednoczeniowych | <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski – w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Władysława Łokietka – zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy w omawianym okresie |

| | | | | | | |
|-----------------------------------|--|---|---|---|---|---|
| | | | | – ocenia rolę panowania Przemysławów w Polsce | | |
| 3. Polska za Kazimierza Wielkiego | <ul style="list-style-type: none"> • Polityka zagraniczna Kazimierza Wielkiego • Reformy prawne i administracyjne Kazimierza Wielkiego • Osiągnięcia gospodarcze i budowa pozycji politycznej Polski • Rozwój cywilizacyjny ziem polskich • Nabytki terytorialne Polski za Kazimierza Wielkiego | <p>– prawidłowo lokuje w czasie panowanie Kazimierza Wielkiego</p> <p>– rozpoznaje mapę Polski z czasów Kazimierza Wielkiego</p> <p>– wymienia i wskazuje na mapie sąsiadów Polski w czasach panowania Kazimierza Wielkiego</p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie Akademii Krakowskiej</p> | <p>– wymienia najważniejsze reformy wewnętrzne Kazimierza Wielkiego</p> <p>– wymienia najważniejsze osiągnięcia Kazimierza Wielkiego</p> | <p>– za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną i wewnętrzną Kazimierza Wielkiego</p> <p>– w porządku chronologicznym opisuje politykę zagraniczną Kazimierza Wielkiego</p> <p>– omawia znaczenie założenia przez Kazimierza Wielkiego Akademii Krakowskiej</p> | <p>– wyjaśnia przyczyny rozwoju gospodarczego Polski w czasach Kazimierza Wielkiego</p> <p>– wyjaśnia zmiany ustrojowe w państwie Kazimierza Wielkiego</p> <p>– wyjaśnia sposób zabezpieczenia sukcesji tronu polskiego przez Kazimierza Wielkiego</p> | <p>– wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski</p> <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Kazimierza Wielkiego</p> |
| 4. Andegawenowie i Jagiellonowie | <ul style="list-style-type: none"> • Unia polsko-węgierska i rządy Andegawenów • Początki unii polsko-litewskiej • Polityka Władysława Jagiełły • Początek rządów dynastii Jagiellonów | <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>unia personalna</i>, <i>przywilej</i>, <i>Andegawenowie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie przywilej w Koszycach, unię w Krewie i unię Horodle</p> <p>– lokalizuje w czasie rządy: Ludwika Węgierskiego, Jadwigi i Władysława Jagiełły</p> | <p>– wymienia założenia przywileju koszyckiego</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki unii krewskiej</p> <p>– rozpoznaje mapę monarchii Jagiellonów</p> | <p>– wyjaśnia przyczyny przejścia władzy w Polsce przez Andegawenów</p> <p>– wyjaśnia rolę postaci Ludwika Węgierskiego, Jadwigi, Jagiełły, Witolda</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym dzieje unii polsko-litewskiej</p> <p>– wyjaśnia problem następstwa tronu po Jagiellach</p> <p>– wyjaśnia pojęcie <i>przywilej jedleński</i></p> | <p>– wyjaśnia polityczne i gospodarczo-społeczne skutki przywileju koszyckiego</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki unii horodelskiej</p> <p>– porównuje założenia unii krewskiej i horodelskiej</p> <p>– za pomocą tablicy chronologicznej tłumaczy związki między dynastiami Piastów, Andegawenów i Jagiellonów</p> | <p>– ocenia znaczenie unii krewskiej dla dziejów Polski</p> <p>– w szerokim zakresie wyjaśnia skutki przywileju w Koszycach dla procesu kształtowania się demokracji szlacheckiej</p> |
| 5. Wielka wojna z zakonem | <ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny konfliktu polsko-krzyżackiego • Przebieg bitwy | <p>– omawia przyczyny wielkiej wojny z zakonem krzyżackim</p> | <p>– za pomocą schematu opisuje przebieg bitwy grunwaldzkiej</p> | <p>– za pomocą mapy opisuje przebieg wielkiej wojny</p> | <p>– ocenia strategię obu armii walczących w bitwie pod</p> | <p>– wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski</p> |

| | | | | | | |
|--|--|---|---|--|--|---|
| krzyżackim | grunwaldzkiej i jej znaczenie <ul style="list-style-type: none"> • Bitwa pod Grunwaldem w kulturze polskiej i późniejszej świadomości narodowej • Konflikt polsko-krzyżacki na soborze w Konstancji • Kolejne wojny z zakonem krzyżackim | – wyjaśnia rolę, jaką odegrali w wojnie: Władysław Jagiełło, Ulrich von Jungingen, księżę Witold – prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni bitwę grunwaldzką | – wymienia skutki bitwy grunwaldzkiej – lokuje w czasie i wymienia skutki I pokoju toruńskiego | z Zakonem – opisuje w porządku chronologicznym przebieg konfliktów z Krzyżakami za panowania Władysława Jagiełły | Grunwaldem – wyjaśnia znaczenie postaci Pawła Włódkowica | – w szerokim aspekcie ukazuje dalekosiężne skutki zwycięstwa grunwaldzkiego dla dziejów Polski |
| 6. Kazimierz Jagiellończyk i wojna trzynastoletnia | • Rządy i śmierć Władysława Warneńczyka • Przyczyny wojny trzynastoletniej • Przebieg walk podczas wojny trzynastoletniej • Zmiany w sztuce wojennej w XV w. • Skutki wojny trzynastoletniej • Przywileje szlacheckie • Polityka dynastyczna Jagiellonów w XV w. | – lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Warną – prawidłowo lokuje w czasie wojnę trzynastoletnią – wymienia przyczyny wojny trzynastoletniej – wymienia skutki II pokoju toruńskiego | – wskazuje zmiany terytorialne będące skutkiem wojny trzynastoletniej – lokuje w czasie i wymienia postanowienia przywileju cerekwicko-nieszawskiego | – wyjaśnia znaczenie postaci Władysława Warneńczyka i Kazimierza Jagiellończyka – wyjaśnia pojęcia: <i>Związek Pruski, akt inkorporacji, polityka dynastyczna</i> – omawia zmiany w sztuce prowadzenia wojny, jakie dokonały się w trakcie wojny trzynastoletniej – wymienia przywileje szlacheckie i ich znaczenie dla kształtowania się ustroju Królestwa Polskiego | – wyjaśnia przyczyny i skutki bitwy pod Warną – za pomocą mapy opisuje przebieg wojny trzynastoletniej – wyjaśnia przyczyny sukcesu Polski w wojnie trzynastoletniej – omawia polityczne i gospodarcze znaczenie odzyskania przez Polskę dostępu do morza – za pomocą mapy i drzewa genealogicznego przedstawia politykę dynastyczną Kazimierza Jagiellończyka | – w szerokim aspekcie międzynarodowym wyjaśnia i ocenia wyprawę warneńską – w szerokim politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym aspekcie wyjaśnia skutki wojny 13-letniej dla dziejów Polski |
| 7. Kultura Polski średniowiecznej | • Architektura średniowieczna w Polsce • Najważniejsze zabytki sztuki średniowiecznej na ziemiach polskich | – rozpoznaje style architektoniczne średniowiecza – wymienia najważniejsze cechy kultury | – rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej w Polsce – wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów | – opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej w Polsce – wyjaśnia znaczenie | – opisuje szkolnictwo średniowiecznej w Polsce – wymienia i opisuje najważniejsze dzieła | – omawia współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza w Polsce |

| | | | | | | |
|--|---|---|---|--|--|--|
| | <ul style="list-style-type: none"> • Początki polskiego dziejopisarstwa • Edukacja i nauka na ziemiach polskich w średniowieczu | <p>średniowiecznej w Polsce – omawia znaczenie Akademii Krakowskiej dla państwa polskiego</p> | <p>kultury średniowiecznej w Polsce</p> | <p>postaci Wita Stwosza, Anonima zwanego Gallem, Mistrza Wincentego zwanego Kadłubkiem, Jana Długosza – opisuje dzieje Akademii Krakowskiej z uwzględnieniem roli Jadwigi Andegaweńskiej i Władysława Jagiełły</p> | <p>sztuki epoki średniowiecza w Polsce</p> | |
|--|---|---|---|--|--|--|